

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE

SYNODALITA V ŽIVOTĚ A POSLÁNÍ CÍRKVE

KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ

**SYNODALITA V ŽIVOTĚ
A POSLÁNÍ CÍRKVE**

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE

SYNODALITA
V ŽIVOTĚ
A POSLÁNÍ
CÍRKVE

Překlad a úvodní studie
Ctirad Václav Pospíšil a Veronika Řeháková

KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Katolická církev. Commissio Theologica Internationalis
[Sinodalità nella vita e nella missione della Chiesa. Česky]
Synodalita v životě a poslání církve / Mezinárodní teologická komise
; překlad a úvodní studie Ctirad Václav Pospíšil a Veronika Řeháková.
– V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2021. – 1 online zdroj. –
(Dokumenty)

Název anglického překladu: Synodality in the life and mission of the church

České a anglické resumé

Přeloženo z italského originálu a anglického překladu. – Obsahuje bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7566-233-0 (online ; pdf)

* 27-72-144-732.3 * 271.4/273.2 * 27-46 * 27-733 * 27-4 * 27-58 * 272-1/-9 * 272-72 * 27-284-144.89 * (048.8) * (094)

– Katolická církev. Commissio Theologica Internationalis. La Sinodalità nella vita e nella missione della Chiesa

– synodalita

– katolické církve

– pastorační

– služby v církvi

– církevní život

– křesťanská spiritualita

– učení katolické církve

– katolická eklesiologie

– trinitární teologie

– studie

– dokumenty

27 - Křesťanství. Křesťanská církev všeobecně. Eklesiologie [5]

Recenzovali: Prof. Tomáš Machula, Prof. Martin Weis

© Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2018

Czech edition © Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Praha, 2021

ISBN 978-80-7566-233-0 (PDF)

ISBN 978-80-7566-234-7 (EPUB)

ISBN 978-80-7566-235-4 (MOBI)

OBSAH

ÚVODNÍ STUDIE

Ctirad Václav Pospíšil – Veronika Řeháková

Synodálně být, či asynodálně nebýt, to je, oč tu běží / 9

1. Oč tu vlastně běží? / 10

2. Aby slova mohla vést k porozumění a následně ke kýžené proměně smýšlení i života / 15

3. Synodální církevní společenství jako ikona Nejsvětější Trojice / 21

4. Několik námětů k další diskusi / 28

5. Závěr: Synodální konání pramení ze synodálního bytí každého z nás / 32

Summary: To Be or Not To Be Synodally, That is the Question. A Reflexion on the Document of ITC about Synodality / 37

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE

SYNODALITA V ŽIVOTĚ A POSLÁNÍ CÍRKVE / 39

Předběžná poznámka / 39

Úvod / 41

Kairos synodality / 41

Synoda, koncil, synodalita / 42

Společenství, synodalita, kolegialita / 44

Překročení prahu novosti v učení

II. vatikánského koncilu / 46

Záměry a členění tohoto dokumentu / 47

1. kapitola

Synodalita v Písmu, v Tradici [apoštolské], v dějinách / 49

1.1. Učení Písma / 49

1.2. Svědectví církevních otců a tradice prvního tisíciletí / 57

1.3. Rozvoj synodální praxe ve druhém tisíciletí / 64

2. kapitola

Směřování k teologii synodality / 75

2.1. Teologální základy synodality / 76

2.2. Synodální cesta putujícího a misijního Božího lidu / 80

2.3. Synodalita jako výraz ekleziologie společenství / 82

2.4. Synodalita v dynamismu katolického společenství / 85

2.5. Synodalita v předávání [traditio]

apoštolského společenství / 87

2.6. Účast a autorita v synodálním životě církve / 91

3. kapitola

Uskutečňování synodality: subjekty, struktury,
procesy, synodální události / 97

3.1. Synodální povolání Božího lidu / 97

3.2. Synodalita v partikulární církvi / 101

3.2.1. Diecézní synoda a eparchiální shromáždění / 102

3.2.2. Další struktury ve službě synodálního
života partikulární církve / 104

3.2.3. Synodalita v životě farnosti / 105

3.3. Synodalita v partikulárních církvích

na regionální úrovni / 106

3.3.1. Partikulární sněmy / 108

3.3.2. Biskupské konference / 109

3.3.3. Patriarcháty katolických východních církví / 110

3.3.4. Regionální sněmy biskupských konferencí

a patriarchátů katolických východních církví / 111

3.4. Synodalita v univerzální církvi / 111

3.4.1. Ekumenický koncil / 113

- 3.4.2. *Biskupská synoda* / 114
- 3.4.3. *Struktury ve službě synodálního výkonu primátu* / 115

4. kapitola

Změna smýšlení pro obnovenou synodalitu / 117

- 4.1. *Směrem k synodální obnově života a misie církve* / 117
- 4.2. *Spiritualita společenství a formace k synodálnímu životu* / 119
- 4.3. *Naslouchání a dialog při komunitním rozlišování* / 124
- 4.4. *Synodalita a ekumenické putování* / 128
- 4.5. *Synodalita a sociální diakonie* / 131

Závěr / 135

Kráčej společně v naprosté svobodě
[*parrhesia*] ducha / 135

CTIRAD VÁCLAV POSPÍŠIL

—
VERONIKA ŘEHÁKOVÁ

**SYNODÁLNĚ BÝT, ČI ASYNODÁLNĚ
NEBÝT, TO JE, OČ TU BĚŽÍ**

K dokumentu MTK o synodalitě

Předložit český překlad textu, jakým je dokument Mezinárodní teologické komise (dále MTK) o synodalitě, bez úvodu, v němž by byl zájemce připraven na úskalí, která ho čekají, a vybaven odpovědí na palčivou otázku, jaký má vlastně smysl takový text tlumočit a následně číst, by znamenalo, že jako překladatelé jsme svůj úkol splnili jen z poloviny. Právě nastíněné zadání bude náplní prvního oddílu nynější studie. Smysluplná četba dále předpokládá vyjasnění určitých terminologických otázek, což bude náplní dalšího bodu. Písmo svaté a následně teologie jsou o vztahu Boha Otce k nám skrze Syna a v síle Ducha svatého a o naší odpovědi Otci v Kristu a díky skvostné působnosti Ducha. Obrácení k synodalitě tudíž spadá vjedno s vpravdě křestní obnovou naší trinitární víry a spirituality. To bude náplní třetí části předkládané studie. Ve čtvrtém oddílu se kriticky zmíníme především o tom, co podle našeho soudu v dokumentu chybí. Vše shrneme v celkovém závěru.

1. OČ TU VLASTNĚ BĚŽÍ?

Máme-li jako překladatelé uvést českého zájemce do dokumentu MTK *Synodalita v životě a poslání církve (SŽC)*,¹ který byl odsouhlasen dotyčným grémiem v roce 2017 a schválen prefektem Kongregace pro nauku víry dne 2. března 2018,² musíme v první řadě konstatovat, že formulační stránka textu je v některých místech neúměrně květnatá, slovně překypující, komplikovaná a ne vždy dostatečně věcná. Možnosti překladatelů jsou však jednoznačně dány, a proto povinná věrnost předloze (vycházeli jsme z italské a zároveň anglické jazykové podoby dokumentu, které jsou dostupné na www.vatican.va) prostě neumožňuje, abychom mohli v českém překladu čtenáře zcela uchránit od toho, co jsme při práci mnohdy zakoušeli my sami. Pokud by zájemce při četbě zakoušel svízele, prosíme ho, nechť vezme do rukou originální předlohy, protože poté snad výsledek našeho snažení vyhodnotí poněkud objektivněji. Překlad určitě nemůže zcela nahradit originál, zároveň platí, že je nesrovnatelně snazší

1 Jednou z úloh překladatele by mělo být navrhnout českou zkratku pro označení dotyčného dokumentu.

2 Při uvádění data vzniku dokumentů MTK se často setkáváme s kolísáním mezi rokem schválení MTK a dnem aprobace ze strany prefekta Kongregace pro nauku víry. Ten, kdo zná statuta MTK, se nevyhnutelně musí přiklonit k datu aprobace, protože zmíněný právní akt patří k procesu vzniku tohoto druhu textů. Bez zmíněného schválení by dokument nemohl být uveřejněn a neměl by žádný právní status. Srov. SVATÝ JAN PAVEL II., *Tredécim anni*, motu proprio obsahující schválení definitivních statut MTK ze dne 6. srpna 1982, in CTIRAD V. POSPÍŠIL – EDUARD KRUMPOLC (eds.), *Dokumenty Mezinárodní teologické komise 1969–2017 a některé další texty Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry*, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2017, s. 15–18. Viz také provizorní statuta z roku 1969, podepsaná tehdejšími prefektem Kongregace pro nauku víry, kardinálem FRANJO ŠEPEREM z 12. července 1969, český překlad – tamtéž, s. 13–14.

upřesňovat stávající tlumočení než vytvářet vše takříkajíc na zelené louce.

Předchozí varování pochopitelně vyvolává otázku, proč takový text převádět do češtiny a proč by ho někdo měl vůbec číst. Odpověď se stává zřejmou, když svou pozornost upřeme k tomu, o čem text vypovídá a k čemu vybízí. Máme totiž v rukou opravdu naléhavou a poměrně dobře strukturovanou výzvu k hluboké proměně smýšlení, tedy obrácení mnoha pokřtěných i ordinovaných k synodalitě, která je evidentně lékem jednak proti určitým prvkům klerikalismu duchovních a ekleziálně alibistickému akademismu ze strany teologů, jednak proti pasivitě, neochotě brát na sebe odpovědnost a slabé úrovni obeznámenosti s obsahem víry ze strany velkého množství laiků.³ Pro všechny společně to zároveň znamená výzvu k pozornému, chápavému a hlavně láskyplnému naslouchání druhým, protože právě tak se v nás otevře posvátné ticho plné očekávání, které bude schopné rozpoznávat i přijímat to, co Duch sděluje v nynější hodině dějin našeho národa i celého světa společenství křesťanů v Čechách a na Moravě (srov. Zj 2,29). Právě za to je MTK třeba z celého srdce poděkovat, neboť se jedná o záležitost navýsost potřebnou, ba posvátnou. Navzdory potížím s formulační stránkou textu tudíž rozhodně stojí za to dokument přeložit a zpřístupnit co největšímu počtu věřících v naší zemi, což je zároveň příspěvek nejenom překladatelů textu, ale rovněž všech, kdo vznik

3 Tematicky nejbližším chronologicky předcházejícím dokumentem MTK, který hluboce souvisí s tím nynějším, je bezesporu MTK, *Sensus fidei v životě církve*, dokument z roku 2014, in CTIRAD V. POSPÍŠIL – EDUARD KRUMPOLC (eds.), *Dokumenty Mezinárodní teologické komise 1969–2017 a některé další texty Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry*, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2017, s. 1006–1061. Kdo chce vzít synodalitu vážně, měl by si zároveň prostudovat i poslední připomenutý text.

a vydání jeho české verze umožnili,⁴ k tomu, abychom všichni společně opravdu odhodlaně vykročili směrem k metě, jíž je místní opravdu synodální církve v Čechách a na Moravě.

V dané souvislosti se sluší upozornit na snadno přehlédnutelný detail, jehož vypovídací síla je však nesmírně silná. Ve statutech MTK se neříká nic o tom, že textem by se měl osobně zabývat papež. Zmínka o tom, že prefekt Kongregace pro nauku víry obdržel pozitivní vyjádření osobně od papeže Františka,⁵ ukazuje na osobní iniciativu Svätého otce v dané věci. Dokumenty MTK nemají autoritu magisteriálních textů, protože se jedná o texty odborné, nicméně v souladu s vůlí učitelského úřadu.

Porozuměním a vnitřním přijetím obsahu dokumentu ovšem celá záležitost nesmí skončit, protože jeho pravým účelem je naše společná proměna, díky níž by se měla nebyvale rozjasnit tvářnost naší místní církve, která by se tak začala stávat místem skutečného lidského a křesťanského zrání, stromem života s velmi přitažlivými, ba neodolatelnými plody pro všechny. Pokud by se nám podařilo zasáhnout i naše ekumenické partnery, bylo by to ještě skvělejší. Z uvedeného důvodu používáme v překladu Český ekumenický překlad a příslušné zkratky biblických knih. Je to nejrozšířenější verze Písma svätého v naší zemi, kterou v rukou drží nejenom katolíci, ale také naprostá většina křesťanů.

4 První impuls ke zpřístupnění dokumentu českým čtenářům vzešel od otce arcibiskupa Jana Graubnera. Tento záměr podpořila ČBK, pod jejíž záštitou text vychází v Karmelitánském nakladatelství kvůli co nejširší dostupnosti jako elektronická kniha.

5 Srov. SŽC, Předběžná poznámka.

Je v nás však velmi mnoho neblahých zkušeností, zraněnosti, vzájemné nedůvěry, neupřímnosti, možná také osobní ukřivděnosti, oprávněné i neoprávněné osobní zneuznanosti, leckdy rafinované opatrnosti a bohužel také takzvané „svaté přetvářky“, což vše putování k synodalitě limituje zpravidla na jakési pouhé vnější bytí vedle sebe, spjaté s dohodou o vzájemném neútočení.⁶ Je za takovéhoho stavu bohužel značně vzrostlého plevele vzájemné nedůvěry a skrytosti za maskami vůbec myslitelné, aby došlo k široce komunitnímu obrácení a vnitřnímu osvobození se od právě zmíněných bariér a přehrad?

Lidsky viděno se zdá, že je to prostě neuskutečnitelné, nereálné, přímo utopické. Ano, na kazatelně a za katedrou je sice dovoleno, ba do jisté míry nařizeno snít, nicméně pokoušet se něco doopravdy měnit především sami v sobě nebudeme, neboť se to jeví jako předem ztracené. Pokusí-li se navzdory řečenému člověk o něco takového, stane se nesmírně zranitelným, čehož ti neobrácení zneužijí, aby ho prohlásili za hříšníka, slabocha, rušitele veřejného pořádku, výstředníka, sebestředného hledače vlastní slávy, prostě za člověka nepohodlného, a proto určeného k vyloučení z kruhu těch navenek „doopravdy“ zralých, vyrovnaných a dokonalých. Mimochodem, právě tak se nakládalo s proroky a v míře vrchovaté nakonec s naším Pánem. Konfrontace ideálu s realitou dokáže velmi snadno naplnit srdce až po okraj takřka getsemanským hořem. Celý proces „zrání“ v sobě zabarikádované a do sebe zahleděné asynodální existence se dovršuje pózou církevnického cynismu, který je ve skutečnosti jakožto únik z kříže pouhopouhým přežíváním a dožíváním.

6 Pokud čtenář odmítá sebe a své širší církevní okolí vnímat výše uvedeným způsobem, nikdo mu to nemůže a ani nechce brát, nicméně se obáváme, že církevní okolí takovéhoho snílka velmi záhy vyvede z iluzí.

Jestliže se nám ideál nastíněný v tomto dokumentu jeví jako nedosažitelný sen, pak to odpovídá skutečnosti, protože jde o Boží království. Dovršená synodalita by totiž byla nebem na zemi, což se naplno uskuteční až v eschatologické plnosti. Nicméně naše víra nám říká, že v církvi je toto Boží království skrytě přítomno a působí už teď a nyní. Rezignovat na tento sen by znamenalo v zásadě současně rezignovat na tajemství církve a v posledním důsledku i na společenství svatých po smrti. Nezbyvá, než stále znovu vycházet po vzoru osoby Trojice ze sebe, znovu a znovu se vydávat všanc spolu s Ježíšem, nechat se pomlouvat, vysmívat, dezinterpretovat, protože zkušenosti právě tohoto typu jsou pro dotyčného jasným svědectvím, že kráčí ve stopách Toho, jenž se definoval jako Cesta, Pravda a Život. Spása není samozřejmost, jak se mnozí dnešní křesťané mylně domnívají, ale vždy něco totálně nadstandardního, originálního, fascinujícího, neopakovatelného. Kdo kráčí touto Cestou, směřuje ke společenství svatých, kterých je však mezi námi tak krutě málo. Úkoly, které lze popsat jako *mission impossible*, jsou přece naším každodenním údělem, tak proč bychom se měli divit, že se synodalitou je to to samé. Na každém z nás teď je, zda se rozhodne číst dál, anebo tuto knížku s nevolí odloží, má na to jako svobodný člověk plné právo. Pokud vydržel nesnesitelný pohled do zrcadla, v němž viděl nejenom sebe, ale také naši místní církve, a prokousal se očima až na toto místo, nemůže už rozhodně ani sám před sebou předstírat, že mu nejsou jasné důsledky jedné i druhé volby. Z komunitního hlediska platí: buď budeme usilovat o existenci synodální církve, anebo s největší pravděpodobností prostě zanedlouho nebudeme. O právě konstatovaném svědčí i následující slova:

„Písmo a Tradice [apoštolská] nám dosvědčují, že synodalita je ustavujícím rozměrem církve, která se jejím prostřednictvím uspořádává a projevuje jakožto Boží lid na cestě a jako shromáždění svolané vzkříšeným Pánem.“⁷

2. ABY SLOVA MOHLA VĚST K POROZUMĚNÍ A NÁSLEDNĚ KE KÝŽENÉ PROMĚNĚ SMÝŠLENÍ I ŽIVOTA

Základní synodální struktury, jež dokument představuje, evidentně spadají do ekleziologie.⁸ Rozlišení jednotlivých úrovní synodality, o nichž dokument pojednává, je v zásadě srozumitelné, ovšem za předpokladu některých terminologických vyjasnění.

Již minimálně třicet let se v katolické ekleziologii i v oficiálních církevních dokumentech poměrně důsledně uplatňuje rozlišení, podle kterého **partikulární církev** je diecéze a ta část Božího lidu, která je jí postavena naroveň. Partikulární církev je ustavena na základě božského práva. Naproti tomu

7 SŽC, čl. 42. „Papež František podtrhnul tento strategický úkol při oslavě padesátého výročí od okamžiku, kdy svatý Pavel VI. založil biskupskou synodu. Dále podtrhl, že synodalita je základním rozměrem církve, takže „to, co od nás žádá Pán, je v určitém smyslu již celé obsaženo ve slově »synoda«.“ SŽC, čl. 1. Synodalita je tudíž esenciální charakteristikou církve, jejíž rozvinutost svědčí o její životnosti, či neživotnosti.

8 Z tohoto hlediska je třeba odkázat na chronologicky předchozí, opravdu velmi zdařilý, a proto navýsost doporučený dokument: MTK, *Vybraná témata z ekleziologie*, dokument z roku 1985, II, in CTIRAD V. POSPÍŠIL – EDUARD KRUMPOLC (eds.), *Dokumenty Mezinárodní teologické komise 1969–2017 a některé další texty Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry*, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2017, s. 281–325.